

Przyglądając się tab. 44 widzimy, że zasadnicze różnice pomiędzy gospodarstwami zarobkującymi i rolniczymi do 3 ha występujące w 1959/60 r. miały miejsce również w 1954/55 r. zarówno w produkcji globalnej, jak i w nakładach, produkcji czystej, dochodzie rolniczym oraz dochodach spoza gospodarstwa. Natomiast nieco mniejsze różnice występowały w funduszu spożycia na 1 gospodarstwo, jak też znikoma różnica była w funduszu akumulacji. Jednakże rozpiętość funduszu spożycia na jednego członka rodziny była większa w 1954/55 r. i wynosiła 7% na niekorzyść gospodarstw zarobkujących, podczas gdy w 1959/60 r. stanowiła 5%.

VI. Inwestycje w gospodarstwach prowadzących rachunkowość

Nieco szerzej zajmiemy się inwestycjami pieniężnymi w środkach trwałych przedstawiając je w tabelach 45, 46, 47, 48 i 49. Opieramy się wyłącznie na materiałach rachunkowości. Obliczenia podano w wartościach nominalnych.

Jak wynika z tab. 45, wartość inwestycji w cenach bieżących każdego roku, wzrosła w okresie od 1952/53 do 1959/60 r., to znaczy w ciągu siedmiu lat, pięciokrotnie. Jednakże udział tych inwestycji w dochodzie osobistym (liczonym wraz z amortyzacją) wzrósł tylko trzykrotnie. Przełomowymi latami były: 1954/55, a zwłaszcza 1956/57. W 1954/55 r. podniesione ceny na artykuły rolne umożliwiły zwiększenie wydatków na inwestycje. W 1956/57 r. dalszy poważny wzrost inwestycji miał, jak wiadomo, związek przede wszystkim z obniżką przez państwo obciążeń z tytułu obowiązkowych dostaw.

W 1959/60 r. wydatki na inwestycje zmalały o 8% w porównaniu do 1958/59 r., a udział ich w dochodzie osobistym wyniósł już tylko 12,8%, tzn. o 2,1% mniej niż w szczytowym 1958/59 r.

Analizując wydatki na inwestycje według wielkości obszaru gospodarstw za lata 1955/56—1959/60 widzimy, że w miarę wzrostu obszaru absolutny poziom inwestycji na jedno gospodarstwo wzrastał, jednakże udział w dochodzie osobistym był dość podobny. Można jednak powiedzieć, że grupa do 3 ha, zwłaszcza w ostatnich latach, miała ten udział najniższy, a różnica pomiędzy grupą do 3 ha i grupą 14 i więcej ha wynosiła przeszło 6%.

Zwraca także uwagę stosunkowo niski udział inwestycji w grupie 7—10 ha. Zjawisko to powtarza się systematycznie co roku. W tej grupie bowiem wywierają duży wpływ gospodarstwa ziem zachodnich, które inwestują stosunkowo mało.

Odsetek wydatków na inwestycje zakupione na rynku uspołecznionym stale wzrastał. W 1959/60 r. wyniósł 57,0% wobec 38,5% w 1955/56 r., to znaczy wzrósł o około 20%.

Również w miarę wzrostu obszaru gospodarstwa inwestycje zakupione na rynku uspołecznionym rosły.

Kierunki poczynionych inwestycji podajemy w tab. 47 tylko dla 1959/60 r. W roku omawianym 65% wydatków przeznaczono na budynki względnie materiały budowlane, 33,4% na maszyny i narzędzia oraz 1,3% na elektryfikację, meliorację i inne. Kierunek inwestycji ma bezpośredni związek z wielkością gospodarstwa. W miarę wzrostu obszaru gospodarstwa

Tabela 45

Wydatki pieniężne na inwestycje^a w gospodarstwach prowadzących rachunkowość w latach 1952/53—1959/60

Lata	Na 1 gospodarstwo w tys. zł	W % dochodu osobistego (wraz z amortyzacją)
1952/53	1,0	5,3
1953/54	1,4	6,7
1954/55	2,2	9,4
1955/56	2,6	9,3
1956/57	4,0	12,5
1957/58	4,6	13,4
1958/59	5,2	14,9
1959/60	4,8	12,8

^a — Bez kupna inwentarza żywego i ziemi

Tabela 46

Wydatki pieniężne na inwestycje^a w latach 1955/56—1959/60 w gospodarstwach prowadzących rachunkowość według wielkości gospodarstw

Wielkość gospodarstw	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60
-------------------------	---------	---------	---------	---------	---------

Na 1 gospodarstwo w tys. zł

Polska	2,6	4,0	4,6	5,2	4,8
do — 3 ha	1,8	2,9	2,8	2,9	2,9
3— 7 „	2,4	3,9	4,9	5,4	4,8
7—10 „	3,1	5,0	5,5	5,6	4,7
10—14 „	3,6	5,9	7,1	7,5	7,5
14 i więcej ha	4,2	7,2	11,1	9,8	10,2

Odsetek wydatków na inwestycje w dochodzie osobistym
(wraz z amortyzacją)

Polska	9,3	12,5	13,4	14,9	12,8
do — 3 ha	8,5	11,8	11,2	11,9	10,7
3— 7 „	8,9	13,0	14,8	16,4	13,5
7—10 „	9,7	13,0	13,9	13,4	10,5
10—14 „	9,6	14,1	15,6	15,4	15,3
14 i więcej ha	9,8	15,2	18,6	16,6	16,2

Odsetek wydatków na inwestycje zakupione na rynku
uspołecznionym

Polska	38,5	45,2	50,0	56,2	57,0
do — 3 ha	33,3	37,9	36,4	49,5	47,7
3— 7 „	33,3	46,2	47,5	55,2	57,1
7—10 „	48,4	48,0	52,1	59,4	58,8
10—14 „	41,7	50,8	51,7	59,5	63,5
14 i więcej ha	47,6	45,8	59,5	54,1	51,8

^a — Bez kupna inwentarza żywego i ziemi.

maleje udział wydatków na budynki i wzrasta udział wydatków na maszyny. Udział zakupów na rynku uspołecznionym jest wyższy przy maszynach i narzędziach, wynosi on około 60%, i niższy przy budynkach — 55%.

Poziom inwestycji według okręgów rolniczych przedstawiamy w tab. 48 i 49. Stosunkowo najniższy poziom wydatków inwestycyjnych obserwujemy na ziemiach zachodnich. W liczbach absolutnych również okręg białostocki ma dość niski poziom. Rozróżnienie wyraźne okręgów pod względem inwestowania daje tab. 47, zawierająca udział wydatków na inwestycje w dochodzie osobistym. Ziemie zachodnie wyróżniają się w tym obliczeniu dość jaskrawo. Gospodarstwa na ziemiach dawnych inwestują głównie w budynkach, ziemie zaś zachodnie w maszynach. Ma to związek z wielkością obszaru gospodarstw, bowiem podobnie zachowuje się okręg poznańsko-bydgoski, posiadający stosunkowo dość duże gospodarstwa. Istnieje zasadnicza różnica w przeciętnym obszarze gospodarstw pomiędzy okręgami V, VIII, IX i XI a zachodnimi obszarami Polski.

Jedynie okręg białostocki, przy dużych stosunkowo gospodarstwach, ma niskie wydatki na maszyny, w czym między innymi wyraża się jego zacofanie, związane z niskim poziomem dochodów. Największy odsetek zakupów na rynku uspołecznionym obserwujemy również na zachodzie kraju, łącznie z woj. poznańskim, bydgoskim i katowickim.

Tabela 47

Wydatki pieniężne na inwestycje według rodzaju inwestycji w gospodarstwach prowadzących rachunkowość w 1959/60 r. według wielkości gospodarstw

Wielkość gospodarstw	Wydatki na inwestycje ogółem	w t y m	
		budynki	maszyny i narzędzia
Na 1 gospodarstwo w tys. zł.			
Polska	4,8	3,1	1,6
do — 3 ha	2,9	2,6	0,3
3— 7 „	4,8	3,3	1,5
7—10 „	4,7	2,3	2,3
10—14 „	7,5	4,4	2,9
14 i więcej ha	10,2	5,4	4,6
Udział w %			
Polska	100,0	65,3	33,4
do — 3 ha	100,0	88,7	11,3
3— 7 „	100,0	68,5	30,9
7—10 „	100,0	48,3	48,8
10—14 „	100,0	58,8	39,2
14 i więcej ha	100,0	52,7	45,3
Odsetek inwestycji zakupionych na rynku uspołecznionym			
Polska	57,0	55,1	59,8
do — 3 ha	47,7	49,4	33,9
3— 7 „	57,1	54,3	62,6
7—10 „	58,8	55,5	60,9
10—14 „	63,5	64,4	61,0
14 i więcej ha	51,8	60,5	69,6

Wydatki pieniężne na inwestycje w 1955/56—1959/60 r. w gospodarstwach prowadzących rachunkowość według okręgów rolniczych

Okręgi rolnicze	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60
W tys. zł na 1 gospodarstwo					
I. Północny Zachodni	1,8	3,5	4,9	3,7	4,1
II. Północny Wschodni	2,6	4,8	4,4	4,3	3,5
III. Zachodni Graniczny	1,9	2,9	4,3	2,5	3,1
IV. Środkowy Zachodni	3,5	6,1	8,8	8,1	6,7
V. Środkowy Wschodni	2,6	4,2	5,2	5,3	4,8
VI. Wschodni Graniczny	2,1	3,3	4,3	4,4	4,1
VII. + X. Południowy Zachodni					
+ Górski Zachodni	2,8	4,0	3,1	4,2	3,9
VIII. Górniczo-przemysłowy	3,0	4,8	2,7	3,3	4,5
IX. Południowy Wschodni	2,6	3,8	5,6	6,4	5,3
XI. Górski Wschodni	2,2	2,5	3,3	3,6	4,5
W % dochodu osobistego (wraz z amortyzacją)					
I. Północny Zachodni	5,9	9,9	12,4	9,1	9,3
II. Północny Wschodni	8,2	13,0	11,3	10,2	8,1
III. Zachodni Graniczny	5,7	8,0	11,3	6,0	7,0
IV. Środkowy Zachodni	9,5	14,8	18,6	16,9	13,6
V. Środkowy Wschodni	9,5	13,9	16,0	16,2	13,4
VI. Wschodni Graniczny	8,4	11,6	13,8	14,1	11,7
VII. + X. Południowy Zachodni					
+ Górski Zachodni	8,4	9,9	8,3	10,0	9,0
VIII. Górniczo-przemysłowy	10,8	13,4	9,5	10,7	13,8
IX. Południowy Wschodni	10,3	13,0	16,4	19,7	14,8
XI. Górski Wschodni	10,2	10,3	10,6	11,9	13,9

Tabela 49

Wydatki pieniężne na inwestycje według rodzaju inwestycji w tys. zł. w gospodarstwach prowadzących rachunkowość w 1959/60 r. według okręgów rolniczych

Okręgi rolnicze	Wydatki na inwestycje ogółem	w t y m	
		budynki	maszyny i narzędzia

Na 1 gospodarstwo w tys. zł.

I. Północny Zachodni	4,1	1,5	2,5
II. Północny Wschodni	3,5	1,2	2,2
III. Zachodni Graniczny	3,1	0,5	2,6
IV. Środkowy Zachodni	6,7	3,5	2,8
V. Środkowy Wschodni	4,8	3,2	1,5
VI. Wschodni Graniczny	4,1	2,5	1,6
VII. + X. Południowy Zachodni			
+ Górski Zachodni	3,9	1,5	2,4
VIII. Górniczo-przemysłowy	4,5	3,1	1,4
IX. Południowy Wschodni	5,3	4,2	1,1
XI. Górski Wschodni	4,5	3,6	0,9

Udział w %

I. Północny Zachodni	100,0	36,9	59,6
II. Północny Wschodni	100,0	35,4	62,5
III. Zachodni Graniczny	100,0	17,0	82,8
IV. Środkowy Zachodni	100,0	51,7	41,4
V. Środkowy Wschodni	100,0	67,8	31,2
VI. Wschodni Graniczny	100,0	60,7	38,7
VII. + X. Południowy Zachodni			
+ Górski Zachodni	100,0	37,9	61,9
VIII. Górniczo-przemysłowy	100,0	67,7	31,8
IX. Południowy Wschodni	100,0	79,1	20,9
XI. Górski Wschodni	100,0	80,3	19,1

Odsetek inwestycji zakupionych na rynku uspołecznionym

I. Północny Zachodni	64,9	72,1	59,7
II. Północny Wschodni	57,9	52,2	60,1
III. Zachodni Graniczny	61,5	55,5	62,9
IV. Środkowy Zachodni	67,9	66,3	66,4
V. Środkowy Wschodni	53,4	54,3	57,0
VI. Wschodni Graniczny	56,0	51,3	63,0
VII. + X. Południowy Zachodni			
+ Górski Zachodni	65,5	58,1	70,1
VIII. Górniczo-przemysłowy	65,9	76,4	42,3
IX. Południowy Wschodni	51,2	50,1	55,3
XI. Górski Wschodni	54,1	51,9	62,1